

Drugi članki ali sestavki/1.25

**Tita Porenta,
Barbara Sosič**

KRATKO POROČILO O OGLEDU DOKUMENTACIJSKEGA ODDELKA SLOVENSKEGA ETNOGRAFSKEGA MUZEJA V LJUBLJANI

V sredo, 13. junija 2001, sta sekciji za dokumentacijo pri Skupnosti muzejev Slovenije in delovna skupina za etnološko muzeologijo pri Slovenskem etnološkem društvu organizirali ogled dokumentacijskega oddelka Slovenskega etnografskega muzeja v Ljubljani. Po fondih, ki jih hrani dokumentacija SEM, nas je vodila kustodinja dokumentalistka Barbara Sosič.

Zanimivega in poučnega ogleda se je udeležilo dvajset kolegic iz različnih muzejev, ki jih tematika systemskega urejanja dokumentacijskega gradiva še posebno zanima. Ogled je bil uvod v štiri skupna srečanja obeh sekcij v letu 2001. Nadaljevali jih bomo s predavanjem Tomaža Lauka iz Narodnega muzeja o fotografskih zbirkah in njihovem varovanju, 24. oktobra, in Reševanjem vprašanj o konkretnih problemih v zvezi z varovanjem in hranjenjem fotografskega gradiva, 20. novembra 2001. Predavanji bo organizirala Skupnost muzejev Slovenije. Sklop izobraževanja o varovanju fototečnega gradiva bomo zaključili s predstavitvijo fototeke Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo na FF in knjige o fotografskem opusu Vilka Novaka, letos izšle v Knjižnici Glasnika SED (datum še ni določen).

Eden od osrednjih fondov dokumentacijskega oddelka SEM je fototečno gradivo: več kot 63.000 fotografij, več kot 40.000 negativov in 6.000 diapozitivov, ki so od začetka osemdesetih let urejeni po etnološki sistematiki. Poleg tega dokumentacija SEM hrani še posamezne fonde amaterskih fotografov. To so ateljejske fotografije in/ali obširnejše ter bolj ali manj popolne zupuščine fotografov. Eden od fotografskih fondov je tudi kataloško urejen pregled predmetov na terenu in v drugih muzejskih ustanovah na temo ljudske umetnosti.

Ogledali smo si opremo za shranjevanje in uporabo diateke.

Poleg omenjenih je eden od osrednjih fondov tudi gradivo Orlovih ekip v obliki terenskih zapiskov (originalov v zvezkih in pretipkanih variantah), v obliki fofoalbumov in terenskih risb. Originalni zapiski in risbe niso namenjeni izposoji, gradivo je možno pregledovati v pretipkani oz. fotokopirani obliki.

Dokumentacija SEM hrani centralno inventarno knjigo muzejskih predmetov, ki je zdaj vodena prek aplikacije v programu Access.

Dokumentacija hrani tudi arhiv, ki je povezan z delom muzeja, raziskavami delavcev muzeja in s posameznimi podatki o njegovi zgodovini. Ločeno hrani še t. i. hišni arhiv z dokumenti in gradivom, ki so ga kustosi pridobili na terenu.

Za marsikoga iz manjših muzejev je bil zanimiv način posredovanja tega gradiva. Dokumentacija je odprta za javnost vsak dan od 9. do 12. ure. Gradivo si je možno ogledati in pridobiti (fotografije, scane, fotokopije ...) na podlagi vpisa ali pisne vloge na kolegij. Za nekomercialne namene je tako ob prevzemu potreben podpis izjave o uporabi v študijske oz. osebne namene, pri uporabi v komercialne namene pa z uporabnikom podpišejo pogodbo, storitev pa

Predstavitve dokumentacijskega oddelka SEM 13. 6. 2001.
Foto: Tita Porenta

zaračunajo po veljavnem ceniku SMD. Prostor za hranjenje dokumentacijskega gradiva je ustrezno klimatiziran.

Ob koncu ogleda smo predlagali, naj nas povabi še kakšen muzej na ogled svojega dokumentacijskega oddelka, da se seznanimo še z drugačnimi rešitvami in problemi. Delovna skupina za etnološko muzeologijo tako najlažje zbere predloge in se seznanj s težavami, ki jih bo treba rešiti na ustrezni ravni, zato pa je potreben "glas ljudstva" oz. aktivno sodelovanje vseh nas.

Strokovni članek/1.04

Saša Renčelj

POLETNA RAZISKOVALNA DELAVNICA SLOVENSKA BISTRICA

Uvodna predstavitev delavnice in njenih ciljev

V Slovenski Bistrici je od 1. do 6. julija 2001 potekala poletna raziskovalna delavnica na temo *Obrti in način življenja obrtnikov*. Sodelovalo je šest študentk etnologije in kulturne antropologije: Jasna Paladin in Monika Prašnikar, 4. letnik, Maja Pernat,

Udeležence v fotografskem ateljeju Josipa Pelikana v Celju, fototeke Zavoda za kulturo Slovenska Bistrica, julij 2000

V tapetnikovi delavnici. Foto: J. Paladin, julij 2000

absolventka, Tanja Skale in Adela Ramovš, 1. letnik, ter avtorica prispevka Saša Renčelj, 3. letnik. Z mentorico univ. dipl. etnologinjo Tanjo Hohncem nam je v teh šestih dneh uspelo priti do nekaterih pomembnih sklepov v zvezi s tamkajšnjimi obrtniki, odprla pa so se tudi nova vprašanja, ki bodo, kot upamo udeleženske letošnje poletne delavnice, tema ene izmed naslednjih.

Cilj naše raziskave je bil ustvariti evidenco obrtnikov v starem mestnem jedru Slovenske Bistrice v 20. stoletju, opisati njihove obrtne lokale, zunanjo in notranjo podobo teh lokalov, analizirati njihov delovni in prosti čas ter druge značilnosti, povezane z njihovimi poklici – npr. druženje, prehrano, urejenost, zdravstveno oskrbo. Poleg tega smo želele raziskati, kako skrbijo za promocijo svojega dela – oglaševanje, reklamni materiali, urejenost lokala.

Gre torej za raziskavo teme (obrtništvo) urbanega okolja (staro mestno jedro Slovenske Bistrice), pri čemer smo se omejile tako prostorsko (staro mestno jedro) kot tudi časovno (20. stoletje).

Metode

Glede na to, da je bila zastavljena problematika delavnice etnološkega značaja, smo kot študentke smeri etnologija in kulturna antropologija na ljubljanski filozofski fakulteti uporabile predvsem "etnološke" metode raziskovanja, ki so:

- popis in analiza obstoječega stanja obrtništva v starem mestnem jedru,
- analiza razpoložljivih strokovnih virov,
- usmerjeni intervju z obrtniki ter njihovimi strankami,
- analiza teh intervjujev,
- analiza temeljnih topografskih načrtov (karte evidence hišnih števil),
- fotografiranje notranje in zunanje podobe obrtnih lokalov,
- izris tlorisov teh lokalov,
- zaključno urejanje pridobljenih podatkov v evidenco in izdelava koncepta za javno predstavitev.

Predstavitve poteka dela

Zaradi lažjega dela na terenu in urejanja pridobljenih podatkov smo se udeleženske delavnice razdelile v tri skupine (po dve). Razdeljen je bil tudi naš delovni čas, in sicer v dva dela – na terenskega (do kosila) ter na kabinetno delo v času po kosilu do večerje. Čas po večerji je bil namenjen predvsem druženju.

Začele smo z zbiranjem podatkov za evidenco obstoječega stanja obrtnikov v mestnem jedru Slovenske Bistrice. Pri tem smo si

pomagale s temeljnimi topografskimi načrti – kartami evidence hišnih števil v razmerju 1: 5.000, na katere smo vrisale vse obrtniške lokale ter njim pripadajoče delavnice. Temu je sledilo delo v kabinetu, kjer smo uredile evidenco obiskanih obrtnikov. Naša raziskava je potekala pravzaprav na dveh ravneh. Tako smo splošni pregled za evidenco, izris lokalov ter fotografiranje le-teh opravile za vse obrtnike v starem mestnem jedru Slovenske Bistrice, hkrati pa smo posebno pozornost namenile izbranim obrtnikom, kjer smo analizo z intervjuji še poglobile. Kriterij za posebno obravnavo izbranih obrtnikov je bila družinska tradicija, o kateri smo se prepričale v izbrani literaturi ter na podlagi pričevanj prebivalcev – njihovih strank. V ožji izbor so tako prišli fotograf, lončar, tapetnik, svečar, urar ter kovač. Ob obisku njihovih lokalov smo se najprej osredotočile na zunanjo podobo, kot jo vidijo mimoidoči, torej izložbe ter izveske. Tako smo najprej fotografirale lokal od zunaj, nato pa smo to storile še v lokalu in morebitni pripadajoči delavnici. Zanimala nas je prostorska ureditev, predvsem tloris, ki smo ga skušale po izmeri prostora vsaj približno izrisati. Pozorne smo bile tudi na notranjo opremo, torej postavitev vitrin ter njihovo vsebino, na prodajalčev pult ter stensko okrasje. Medtem ko je ena skrbela za omenjeno "tehnično" plat, se je druga udeleženka pogovarjala z obrtnikom, ki je običajno tudi lastnik lokala.

V intervjujih smo osrednjo pozornost namenile trem vrstam odnosov. Zanimala nas je vpletenost celotne družine v obrt, odnos med obrtnikom in njegovimi strankami ter razmerje med zaposlenimi. Spraševale smo jih o načrtih, zlasti glede predajanja obrti naslednikom, morebitnih spremembah podobe lokala ter posodobitvah ponudbe.

Raziskovalke mesta. Foto: M. Prašnikar, julij 2000

Zanimalo nas je njihovo vsakdanje življenje in v tem smislu povezanost z odpiralnim časom lokala, prostim časom in dopustom. Posvetile smo se tudi vpetosti obrtnika v širše socialno okolje – s kom se družijo, ali je včlanjen v katero društvo, organizacijo, kako spremlja domače in tuje seminarje z njegovega področja ter dejavnosti za povečanje prepoznavnosti in promocijo njegove obrti. Zbrane podatke smo vsak dan sproti urejale. Nato smo izvedle še tretji del terenskega dela, v katerem smo o izbranih obrtnikih povpraševale njihove stranke ter starejše meščane, ki družine obrtnikov poznajo že več generacij.

Pridobljene podatke smo uredile v datotečni in fototečni obliki ter že prej omenjeni evidenci obstoječih obrtnikov. Zadnji dan poletne raziskovalne delavnice smo zbrano gradivo ter naše ugotovitve predstavile na panojih, ki so si jih obiskovalci gradu lahko ogledali v eni od grajskih sob, ter s kratko javno predstavitvijo obrtnikov in njihovih življenjskih zgodb zaključile poletni teden raziskovanja.

Izsledki

Čeprav je bilo izsledkov več, sem se odločila v tem kratkem poročilu omeniti le tiste, ki se mi zdijo pomembnejši in smo jih ob zaključku predstavile tudi obiskovalcem.

Ugotovile smo, da bi obrtniki v starem mestnem jedru Slovenske Bistrice morali uskladiti svoj odpiralni čas. Poleg tega bi lahko bolj poskrbeli za prepoznavnost, predvsem za reklamni material in ureditev lokala. Glede na to, da obravnavani obrtniki nadaljujejo tradicijo, bi lahko to izkoristili sebi v prid. Del svojega obrtnega lokala bi lahko na primer namenili prikazu tehnik, materialov in strojev, ki so jih pri določeni obrti uporabljali njihovi predhodniki.

Spremljevalni program

Že ob prihodu na zborna mesto, ki je bilo na bistrškem gradu, smo si ogledale pred kratkim obnovljeni del gradu, zbirke, ki jih je uredil Zavod za kulturo Slovenska Bistrica, ter izvedele nekaj zanimivosti o nekdanjih prebivalcih in zgodovini gradu.

Med delavnico smo dvakrat obiskale Maribor, kjer je ravno takrat potekal festival Lent. Obiskale smo tudi mariborski grad ter stalno zbirko v njem in pa razstavo na temo kruha Toneta Petka, ki so jo ravno takrat postavili.

V sklop našega druženja je sodilo tudi izobraževanje. Tako smo obiskale Pokrajinski muzej Maribor in se pogovarjale s tamkajšnjim kustosom etnologom Tonetom Petkom, ki raziskuje predvsem v ruralnem območju. Obisk Celja je temeljil na predstavitvi dela kustosa etnologa v urbanem okolju, kjer smo si ogledale stalno razstavo *Živeti v Celju*, še posebno pozorno pa obrtniško ulico. O postavitvi smo se pogovarjale s kustodinjo Tanjo Rozenberger - Šega. V Celju smo obiskale še Pelikanov atelje ter prostore Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Celje.

Ob koncu delavnice so pripravili zakusko, ob kateri smo se sproščeno pogovorili o minulem tednu, ki nam je poleg na novo osvojenega znanja pustil tudi lepe spomine.

Drugi članki ali sestavki/1.25

Martina Repinc**POSVET - MUZEJSKE ZBIRKE V ITALIJI**

V četrtek, 25. oktobra, se je v prostorih Slovenskega etnografskega muzeja v Ljubljani odvijal posvet o muzejskih zbirkah Slovencev v Italiji, ki ga je pripravilo Slovensko etnološko društvo v sodelovanju z Narodno in študijsko knjižnico v Trstu ter ob podpori Ministrstva za kulturo Republike Slovenije.

V jutranjih referatih, ki so etnologom prinesli vrsto informacij in predstavili kritično stanje, v katerem se nahajajo muzejske zbirke, so spregovorili:

Vesna Guštin za Zadrugo Naš Kras, ki upravlja muzej Kraške hiše v Repnu; Bruno Volpi Lisjak za Ribiški muzej v Križu; Viljem Černo za muzejsko zbirko v Bardu v Benečiji; Luigia Negro za muzejsko zbirko v Reziji; Milan Pahor za etnološko zbirko pri Narodni in študijski knjižnici v Trstu; Bojana Vatovec za tržaško folklorno skupino "Stu ledi"; zaradi odsotnosti Angela Kosmača je o terenskem delu in o župnijski muzejski zbirki v Ricmanjih poročala Polona Sketelj; o zbirki na Bukovju je zaradi odsotnosti najavljenega referenta Silvana Pittolija spregovoril Milan Pahor, besedo pa je prevzela tudi Inga Miklavčič - Brezigar; namesto referata Dušana Jakomina o škedenjskem muzeju krušaric so si udeleženci ogledali

videoposnetek muzeja in intervju z odsotnim referentom. Ob koncu je svoj referat podala še Ana Motnikar, vodja restavratorske ekipe v Slovenskem etnografskem muzeju, ki je v zadnjih letih s svojimi akcijami delovala tudi v zamejstvu.

Ob vrsti pregledov delovanja različnih muzejskih zbirk Slovencev v Italiji (referati bodo objavljeni v publikaciji SED-a), katerih moč je predvsem zasidranost na območju, so se na posvetu izbistrili določeni problemi, s katerimi se upravitelji zbirk (tako društva kot posamezniki) srečujejo pri svojem vsakodnevem delu in ki so, vsaj večinoma, skupni vsem zbirkam. Gre predvsem za pomanjkanje profesionalnega kadra, ki bi lahko opravil temeljito raziskovalno delo in sistematiziral razstavno dejavnost raznih zbirk; skoraj povsod je občutno pomanjkanje ustreznih prostorov, kjer naj bi se obširno gradivo in muzealije hranile ter razstavljale; prav tako je vprašljivo restavriranje predmetov v zbirkah, saj poteka to le v okviru "reševalnih" akcij Slovenskega etnografskega muzeja ali Goriškega muzeja Kromberk; pri nekaterih zbirkah je sporno tudi odpiranje vrat javnosti, saj je vse prepuščeno dobri volji posameznikov, ki pa večkrat niso kos zadolžitvam.

V razpravo sta se vključili tudi ga. Jerneja Batič z Uprave RS za kulturno dediščino in ga. Milena Domjan, svetovalka ministrice na Ministrstvu za kulturo. Izrazili sta željo, da se na področju etnoloških muzejskih zbirk Slovencev v Italiji stvari uredijo. Sklepne misli udeležencev lahko strnemo v naslednjih točkah:

- vzpostavitev muzejske mreže, prek povezave v skupnost slovenskih muzejev v Italiji (vsaka zbirka ohrani svojo avtonomijo);
- nujno zaposliti kustosa etnologa ter organizirati zadrugo vodičev po zbirkah;
- priprava in izdaja večjezičnega vodnika po muzejskih zbirkah;
- informatizacija zbirk;
- popis in katalogizacija gradiva vseh muzejskih zbirk;
- izpeljava tečaja za konservatorje (predmeti in tkanine);
- nadaljevanje rednih akcij za restavriranje predmetov v posameznih zbirkah;
- vključitev muzejskih zbirk Slovencev v Italiji v Skupnost muzejev RS;
- sodelovanje muzejskih zbirk in ustanov Slovencev v Italiji, na Koroškem in v Porabju;
- skupno prijavljanje projektov na Ministrstvo za kulturo RS, poleg posameznih vlog na pristojna ministrstva;
- priprava na realizacijo Muzeja Slovencev v Italiji (predlagana lokacija v Trstu ali Gorici).

Strokovni članek/1.04

**Ksenija Batič
Urša Koprivec****O MEDNARODNEM ETNOLOŠKEM SEMINARJU
- SEMETHNOS 2001 - NA MADŽARSKEM**

Od 17. do 25. julija je na Madžarskem, v vasi Pusztamérgeš, pod mentorstvom Bertalana Pusztaija potekal mednarodni etnološki seminar Semethnos 2001 z naslovom "Lokalna identiteta, izumljene tradicije in turizem". Udeleženci seminarja so bili študentje etnologije in asistenti. Največ jih je bilo iz države gostiteljice, nato pa štirje predstavniki Slovaške, po dva iz Češke, Hrvaške, Finske in